

Калініч Ангеліна Михайлівна,
аспірант кафедри цивільного права
і процесу Національної академії
внутрішніх справ

ЗУПИНЕННЯ ПЕРЕБІГУ СТРОКУ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ

Перебіг позовної давності є процесом безперервним, але протягом цього часу можуть виникнути обставини, що перешкоджають поданню позову. Ці обставини є підставами для зупинення (призупинення), переривання або відновлення перебігу позовної давності.

На думку Г. П. Чернишова, зупинення перебігу позовної давності полягає в тому, що період часу, протягом якого діють обставини, передбачені законом, не зараховується в строк позовної давності [1, с. 12]. Тобто враховується лише час, що минув до і після зупинення перебігу позовної давності.

Більшість фахівців вважають, що сторона, права якої порушено, може звернутися в юрисдикційний орган протягом певного встановлено законом часу за захистом порушеного права. Але обставини можуть скластися так, що позивач через умови, які від нього не залежали, не зміг вчасно звернутися до суду. Тому цілком закономірним є те, що за конодавець враховує такі об'єктивні обставини і допускає зупинення перебігу строків позовної давності [2, с. 254].

Звичайно, таке зупинення означає, що в строк позовної давності не зараховується той проміжок часу, протягом якого особа не мала можливість звернутися з позовом.

Відповідно до ст. 263 ЦК України перебіг позовної давності зупиняється: якщо пред'явленню позову перешкоджала надзвичайна або невідворотна за даних умов подія (непереборна сила); у разі відстрочення виконання зобов'язання (мораторій) на підставах, встановлених законом; у разі зупинення дії закону або іншого нормативно-правового акта, який регулює відповідні відносини; якщо позивач або відповідач перебуває у складі Збройних Сил України або в інших створених відповідно до закону військових формуваннях, що переведені на воєнний стан [3].

Надзвичайність події характеризується відсутністю закономірностей у її розвитку. Невідворотність означає, що саме за цих умов настання події неможливо було відвернути (тобто за звичайних умов її можна було б відвернути). Непереборною силою виступає саме подія, тобто такий юридичний факт, настання якого не залежить від волі людей. Прикладами непереборної сили можуть бути руйнівні природні явища: повінь, шторм, буревій, землетрус та інші явища, що об'єктивно роблять неможливим подання позову (у зв'язку з проведенням аварійних, рятувальних робіт тощо).

Мораторій може бути оголошений у зв'язку з різними надзвичайними подіями, викликаними складним міжнародним становищем, неординарними складними громадськими явищами. Мораторій може мати як загальний, так і спеціальний

характер, бути поширеним як на певну територію, так і на певний вид зобов'язань. Так, під час війни (1941–1945) була встановлена відстрочка для стягнення заборгованості по грошових зобов'язаннях державних та кооперативних організацій, що перебували на тимчасово окупованій території. Підставою для запровадження часткового мораторію щодо сільськогосподарських підприємств була посуха (1963). На початку 80-х років постановою уряду від відповідальності за сплату штрафів були звільнені заводи, що не виконали зобов'язань з поставки продукції у зв'язку з тим, що не були забезпечені металом [4, с. 107].

Якщо ж громадянин у мирний час призваний до війська – це не є підставою зупинення строків позовної давності, оскільки він має можливість звернутися до суду через представника.

Окрім загальних підстав зупинення позовної давності, передбачених ст. 263 ЦК України, є й інші, що передбачені певними статтями Кодексу та деякими нормативними актами. За позовами про відшкодування шкоди, пов'язаної з ушкодженням здоров'я або заподіянням смерті, перебіг строку позовної давності зупиняється зверненням потерпілого або непрацездатних осіб, які перебували на його утриманні чи мали на день смерті право на одержання від нього утримання, а також дитини, яка народилась після його смерті, до відповідного органу із заявою про призначення пенсії або допомоги – строк зупиняється до призначення або відмови в призначенні.

Таким чином слід підкреслити, що вказані обставини є підставою зупинення позовної давності лише у відносинах, в яких хоча б однією із сторін є фізична особа. Те, що стосується відносин між юридичними особами, то для них підставами зупинення позовної давності можуть бути лише непереборна сила, мораторій та зупинення дії закону або іншого нормативного акта. У разі виникнення зазначених обставин перебіг позовної давності зупиняється на весь час існування цих обставин. Від дня припинення обставин, що були підставою для зупинення перебігу позовної давності, перебіг позовної давності продовжується з урахуванням часу, що минув до його зупинення.

Список використаних джерел

1. Чернышев Г. П. О некоторых вопросах применения законодательства об исковой давности / Г. П. Чернышов // Законодательство. – 2008. – № 12. – С. 12–13.
2. Цивільне право України. Загальна частина / за ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки. – Київ : Алерта, 2014. – 510 с.
3. Цивільний кодекс України. – Київ : Паливода, 2017. – 386 с.
4. Гражданское право : учебник / под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – Ч. 1. – М. : ТЕИС, 1996. – 326 с.